

kort & krachtig

leesvoer

AFSchrift 9: 'Dat gaat over ons!'

AFSchrift 9 is een samenwerkingsprodukt van de Anne Frank Stichting en de streekschool voor beroepsbegeleidend onderwijs Noord-Holland-Noord in Heerhugowaard.

Het bestaat uit vier lesboekjes en een boek met achtergrondinformatie. Het is een verslag van het emancipatieproject 'programmeren voor meisjesgroepen in streekschoolverband', dat is uitgevoerd op de streekschool Noord-Holland-Noord. Het is de neerslag van een vierjarige samenwerking tussen vier leraressen Maatschappelijke Begeleiding en een medewerkster van de afdeling Vorming en Onderwijs van de Anne Frank Stichting. Het biedt leerkrachten die met emancipatie aan de slag willen, ideeën.

De lesboekjes bestaan elk uit 24 pagina's:

- * Hatice en Arifa, meisjes zoals wij?
Een programma over Turkse meisjes en vrouwen in Nederland en in Turkije.
- * Hé, is dat meidenwerk?
Een programma over meisjes en vrouwen in niet-traditionele vrouwenberoepen.
- * Je lieve lijf, maatje 38.
Een programma over uiterlijk en ideaalbeelden waaraan je als meisje/vrouw moet voldoen.
- * Handen thuis!
Een programma over lastiggevallen worden en hoe je daar zoal op kunt reageren.

In het project op deze school zijn de samenstel-

sters vooral bezig geweest met het ontwikkelen van programma's voor meidengroepen. Op de streekschool in Heerhugowaard betekent dat: meiden die een opleiding volgen in de 'confectie', de 'detail', de 'verzorging' en 'kantoor'.

Vier van deze programma's zijn nu opgenomen in AFSchrift 9. Er staat in de uitgave een aantal inzage-adressen vermeld waar de overige ontwikkelde programma's zijn te bekijken.

* Achtergrondboek: 'Dat gaat over ons!'

Tijdens het emancipatieproject werd ontdekt dat je je niet kunt beperken tot het ontwikkelen en geven van programma's voor meidengroepen. Wat er nog meer komt kijken voor een emancipatieproject op school wordt beschreven in het achtergrondboek (72 pagina's). Het gaat onder meer in op:

- de situatie op school vóór het project
- het ontwikkelen van lesprogramma's, en meer
- waarop hadden we niet gerekend?
- dit emancipatieproject in het kader van anti-fascistische vorming.

AFSchrift 9 is ontwikkeld voor meidengroepen in een streekschool. De lesboekjes zijn geselecteerd op basis van de beoordeling dat ze in andere onderwijstypen ook bruikbaar zijn. Je kunt dan bijvoorbeeld denken aan derde en vierde klassen van het lhno en aan het mhno. Naar het idee van de auteurs is het materiaal, uiteraard na enige aanpassing, ook te gebruiken in (naar sekse) gemengde klassen/groepen. Overigens werden de leraressen van de streekschool ook in toenemende mate geconfronteerd met 'gemengde' klassen in de traditionele meidenopleidingen.

Voor vragen die kunnen rijzen na het lezen van het boek is een aantal schrijfsters te bereiken op de Anne Frank Stichting; zie hiervoor het inlegvel in AFSchrift 9.

Bestellen bij: AFSchriften, Parkweg 20a, 2271 AJ Voorburg, tel. 070 — 861779.

Literatuurdidactiek

Onlangs promoveerde Bernard Schut aan de RU Leiden op het proefschrift 'Literatuurdidactiek. Een bijdrage tot de theorievorming'.

Het bevat drie afdelingen en een verantwoording. In de eerste afdeling wordt allereerst de positie van moedertaaldidactiek als wetenschappelijke discipline bepaald. Vervolgens wordt aandacht besteed aan de doelstellingenproblematiek en de leerplantheorie. Dan worden uitgangspunten ge-

formuleerd. Besloten wordt met een visie op moedertaalonderwijs. De tweede afdeling opent met de beschrijving van de praktijk van het literatuuronderwijs. Daarna wordt een aantal relevante ontwikkelingen in de literatuurdidactiek en de literatuurwetenschap in Nederland beschreven. Daaruit worden enkele conclusies m.b.t. het literatuuronderwijs getrokken. Vervolgens ontwikkelt de auteur zijn ideeën over literatuuronderwijs, ook m.b.t. het onderwijs in historische teksten. In de laatste afdeling worden enkele voorbeelden gegeven uit een onderwijsmethode-in-wording die zich op deze ideeën baseert.

Literatuuronderwijs is naar de mening van de schrijver onderwijs dat zich ten doel stelt de leesen levenservaring van de leerlingen uit te breiden en hun inzicht te geven in de wetmatigheden van de fictionele communicatie. Literatuuronderwijs kan deze doelen uitsluitend bereiken wanneer het rekening houdt met de manier waarop de verbale ontwikkeling verloopt en wanneer het functioneel voor de leerlingen is. Dat betekent naar de mening van de auteur dat literatuuronderwijs voornamelijk thematisch gegeven moet worden, dat wil zeggen door middel van projectonderwijs. Met het traditionele literatuuronderwijs betekent dit alles een vrij radicale breuk.

Exemplaren van het proefschrift zijn bij de auteur te verkrijgen (door f 35,— over te maken op giro 613603 t.n.v. B.J.M. Schut te Bilthoven).

Praatjes bij Plaatjes of: 'Hoe wij leren lezen'

Een fascinerend boek voor wie geïnteresseerd is in het proces van het leren lezen. In een vloeiende stijl schep Piet Hagen een beeld van lezen en de facetten die ermee samengaan. Leren lezen en schrijven, de geschiedenis van het leesonderwijs, leesmethoden in de basisschool, leesmoelijkheden, tweetaligheid, analfabetisme ... zijn slechts een greep uit de waaier van onderwerpen die in het boek aangehaald worden.

De diversiteit van thema's staat in verband met het beoogde lezerspubliek. Dit boek is geschreven voor de leek: ouders van kinderen in de eerste klas, bibliothecarissen, leesmoeders, onderwijsgevend, werkers aan alfabetiseringscursussen ... Het is bedoeld als eerste kennismaking met het onderwerp. De vele facetten van het leren lezen worden erin samengevat. Het gaat hier wel dege-

lijk om een overzicht, want elk aspect op zich biedt al meer dan genoeg stof voor een boek. Een andere beperking is dat de auteur zich niet waagt aan beoordelingen. Voor wie dat verwacht zijn er de verschillende moedertaaldidactieken. Dit boek is meer beschrijvend: aangeven van wat lezen eigenlijk is, schetsen van de ontwikkeling van het leesonderwijs doorheen de tijd, aantonen dat er een grote verscheidenheid is in het leesonderwijs op dit moment en vooral een overzicht geven van de vele aspecten die met lezen verband houden.

Hoewel uitgebreid wordt ingegaan op de complexiteit van het leesproces, toch wordt slechts weinig aandacht besteed aan wat bij het kind verondersteld wordt opdat het lees- en schrijfproces zinvol tot stand zou kunnen komen:

* symboolbewustzijn: woorden (respectievelijk zinnen) zijn symbolen die naar iets anders verwijzen; gedrukte of geschreven woorden zijn symbolen van symbolen.

* metalinguïstisch bewustzijn: lezen veronderstelt niet alleen een verstaan van de gesproken taal én het op passende wijze kunnen uitdrukken van gedachten en gevoelens, maar ook de mogelijkheid om taal te benaderen als een ding dat bestudeerd kan worden en waarover nagedacht kan worden; bezit het kind concepten als 'woord' en 'zin', ...? Heeft het kind een idee van het doel en de functie van lezen en schrijven?

* bewustzijn van de communicatieve functie van lezen en schrijven: voordat met het eigenlijke lezen begonnen wordt, moet het kind vertrouwd gemaakt worden met het verschijnsel 'communiceren door middel van geschreven taal'. Kinderen moeten ervaren dat je al lezend gauw op de hoogte bent van belangrijke nieuwtjes. Lezen is geen doel op zichzelf, maar steeds een middel tot communicatie. Het is juist deze communicatie met anderen die het kind motiveert om gebruik te maken van de geschreven taal.

We kunnen zeggen dat Piet Hagen erin geslaagd is een boeiend boek te schrijven, met waardevolle informatie, prachtige illustraties en nuttige titellijsten. Het is een werk om in te bladeren, te kijken, te lezen of om te raadplegen.

Piet Hagen 'Hoe wij leren lezen'.

Uitgave: Zwijzen Tilburg (voor Nederland) en Infoboek Meerhout (voor België);

ISBN 90 276 0099 6